

ภาวะดิสโทเปียในแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon

Dystopia in The Japanese Animation My Daemon

รังสรรค์ นัยพสุ

Rangsan Naiprom

Corresponding author, E-mail : rangsanpao@gmail.com

Received : June 6, 2024
Revised : September 24, 2024
Accepted : October 7, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาวะดิสโทเปียในแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon (2023) ผ่านแนวคิดดิสโทเปีย อยู่บนพื้นฐานของ 2 คำถามคือ สังคมแบบดิสโทเปียอันเกิดจากความเจริญก้าวหน้า ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ตลอดจนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไร และตัวบทแอนิเมชันได้เสนอทางออกให้กับสังคมอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ตัวบทแอนิเมชันเล่าเรื่องผ่านการเดินทางของเด็กชายชาวญี่ปุ่นผู้พยายามช่วยเหลือแม่ให้ฟื้นคืนชีพจากความตาย โดยโลกดิสโทเปียได้ถูกนำเสนอทั้งในฐานะพื้นที่แห่งความทรงจำบาดแผลจากภาวะสงครามนิวเคลียร์ที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องล่มสลาย นำมาซึ่งปัญหาเด็กกำพร้าและเด็กไร้บ้าน ขณะเดียวกันตีความซึ่งเป็นตัวละครหลักที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องได้ถูกประกอบสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ในมิติที่หลากหลาย ทั้งการเป็นสัตว์ประหลาดที่น่าเกลียดและสกปรก เป็นภัยที่รุกรานพื้นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ เป็นภาพแทนของกลุ่มชนชั้นล่างตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ถูกทำให้สูญเสียมรดกโดยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ นอกจากนี้ตีความยังเป็นตัวแทนของความหวังในการฟื้นฟูโลกให้กลับคืนสภาพและปลอดภัยจากภาวะอันเลวร้ายของสงครามตัวบทแอนิเมชันจึงสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางโดยขาดการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังเป็นการวิพากษ์ยูโทเปีย อันสมบูรณ

แบบในอีกทางหนึ่ง การศึกษาตัวบทแอนิเมชันผ่านแนวคิดดิสโทเปียจะทำให้เรามองเห็นว่าตัวบทมีได้มีบทบาทเฉพาะมุ่งนำเสนอความบันเทิงในเชิงสุนทรียะเท่านั้น แต่ยังคงแฝงการนำเสนอภาพสังคมอันไม่พึงปรารถนาที่รอคอยให้มนุษย์ทำการฟื้นฟูเพื่อเข้าสู่ภาวะปกติผ่านการตระหนักรู้ถึงการครอบงำของวิทยาศาสตร์และหันมาสู่การสร้างสำนึกเชิงนิเวศเพื่อให้โลกเกิดความสมดุล

คำสำคัญ: ดิสโทเปีย, ยูโทเปีย, แอนิเมชัน, ญี่ปุ่น

Abstract

The article aims to analyze dystopia found in the Japanese animation My Daemon (2023). Through the concept of dystopia based on two questions: how does the dystopian society created by the advancement of science and technology affect humans as well as nature and the environment and how does the animation text offer a solution to society. It was found that the animation is narrated through a journey of a Japanese boy who tries to make his dead mother alive again. In the animation, the Dystopian world is presented as the memory of the great trauma or scars caused by the nuclear war, which led to the

destruction of Japan. The devastation left children parentless and homeless. The main character, Daemon, plays a vital role in the narrative in which symbolic meanings and diverse dimensions are created. Daemon is alien-looking and dirty, and viewed as a potential threat to human beings. It is shown to represent the lower class, symbols of wild nature and environments of which balance is destroyed by modern science. Furthermore, Daemon symbolizes all humans' hope in restoring the world of peace and the world without the grave danger from the nuclear war. The animation in question reflects the human-centered concept and lack of priority and appreciation of nature and environments. Studying the animation text through the concept of dystopia explains that the text does not only focus on presenting aesthetic entertainment but also presents an undesirable society that is waiting humans to heal for normalcy through awareness of the scientific dominance and creating ecological awareness for the world's balance.

Keywords: Dystopia, Utopia, Animation, Japanese

บทนำ

แอนิเมชัน (animation) จัดเป็นเรื่องเล่าสมัยใหม่ที่ถูกระบายความหมายทางสังคมวัฒนธรรมผ่านจินตนาการของผู้เล่าเรื่องในมิติที่หลากหลาย ทั้งยังจัดเป็นวัฒนธรรมประชานิยม (pop culture) และถูกทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในญี่ปุ่นที่แอนิเมชันมีได้มีบทบาทเพียงให้ความบันเทิงในเชิงสุนทรีย์เท่านั้น แต่ยังคงแฝงโลกทัศน์ของผู้คนญี่ปุ่นมีต่อเรื่องราวในอดีต สภาวะโลกปัจจุบัน และความคาดหวังต่อการสร้างสรรคโลกในอนาคตที่อุดมไปด้วยสันติภาพด้วย

ทั้งนี้ ในบรรดาประเภท (genre) ของแอนิเมชันในญี่ปุ่น เรื่องเล่าแนวดิสโทเปีย (dystopia) อันเป็นส่วนผสมระหว่างตระกูลภาพยนตร์วิทยาศาสตร์ (sci-fiction) และตระกูลย่อยภาพยนตร์คัลท์ (cult sub-genre film) อันเป็นตระกูลภาพยนตร์ที่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรสืบเนื่องจากภาพรวมการนำเสนอเป็นเรื่องราวที่แปลกประหลาด แหวกขนบของภาพยนตร์ รวมถึงเป็นภาพยนตร์ที่มีกลุ่มผู้ชมเฉพาะกลุ่มเท่านั้น หรืออาจไม่ได้เป็นภาพยนตร์ที่ตลาดต้องการ (ชีวสิทธิ วีระเมธีกุล, 2564, น. 4-8)

ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทและทรงอิทธิพลในฐานะเรื่องเล่าที่วิพากษ์และตีแผ่สังคมแบบยูโทเปีย (utopia) อันเป็นสังคมในอุดมคติที่มนุษย์ชาติคาดหวัง อาทิ การเป็นสถานที่อันดีงาม สันติสุข เสรีภาพ เสมอภาค และอุดมสมบูรณ์ ขณะที่ดิสโทเปียเป็นคำคู่ตรงกันข้ามที่เกิดขึ้นมาเพื่อสะท้อนปัญหาของความสมบูรณ์ที่ต้องการการจัดการ ซึ่งทำให้เราเห็นยูโทเปียที่ซ่อนนัยเชิงลบของความไม่เชื่อ ในโลกสมมุติแบบ การพยายามควบคุมจัดการสิทธิเสรีภาพ หรือการจัดการที่มากเกินไป ซึ่งจะนำไปสู่มิติเชิงลบได้ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2558) คำว่าดิสโทเปียปรากฏครั้งแรกช่วงกลางศตวรรษที่ 19 โดยจอห์น สจ๊วต มิลล์ ที่ได้กล่าวถึงสังคมดิสโทเปียเป็นครั้งแรกว่า ดิสโทเปียเกิดขึ้นมาเพราะต้องการอธิบายโลกแห่งความเป็นจริง ณ ตอนนั้น ผ่านการสร้างภาพจินตนาการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมในยุคสมัยของการล่าอาณานิคมเป็นอย่างมาก ขณะที่ M. Keith Booker (1995) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของนักเขียนแนวดิสโทเปียว่ามีอยู่สามประการ ได้แก่ 1) เตือนให้ผู้อ่านเห็นหลุมพรางหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นหากสังคมเดินหน้าต่อไปในรูปแบบปัจจุบัน 2) แสดงความต้องการสังคมอุดมคติ และ 3) วิพากษ์ลักษณะอุดมคติที่สังคมนั้นจินตนาการขึ้น ประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดดิสโทเปียคือความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติอุตสาหกรรมที่นำไปสู่การสภาวะที่ไม่น่าพึงพอใจ อาทิ การเกิดวิกฤตทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชากรล้นโลกที่นำไปสู่การขาดแคลนทรัพยากร ความขัดแย้งระหว่างประเทศ การก่อการร้าย รวมไปถึงการพัฒนาอาวุธที่ทำให้เกิดสงครามโลก

My Daemon (2023) จัดเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่นำเสนอภาวะโลกดิสโทเปียได้อย่างโดดเด่น โดยเล่าเรื่องราวของเด็กชายที่ชื่อเคนโตะพร้อมตีมนอกกับของชื่ออันนา ได้ออกเดินทางจากมหานครโตเกียวไปทั่วญี่ปุ่นยุคหลังโลกาวินาศเพื่อช่วยฟื้นคืนชีวิตของแม่ ซึ่งความพิเศษของแอนิเมชันซีรีส์จำนวน 13 ตอนนี้ออกฉายผ่านแพลตฟอร์มของ Netflix เรื่องดังกล่าวคือ การที่แอนิเมชันเขียนบทโดยคนญี่ปุ่นคือ ฮิโรทากะ อาดาจิ แต่กำกับโดยคนไทยคือ ณัฐ ยศวัฒนานนท์ อันแสดงถึงการแลกเปลี่ยนวิถีคิดและประสบการณ์ของผู้คนในเอเชียที่มีต่อการครอบงำของวิทยาศาสตร์จนนำไปสู่การเกิดสงครามอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งยังมีการใช้เด็กผู้ชายเป็นตัวละครหลัก ในการดำเนินเรื่องผ่านการเดินทางผจญภัยประหนึ่งวีรบุรุษเพื่อช่วยฟื้นคืนชีวิตแม่และช่วยประสานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับตีมนอกให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ แต่ในขณะเดียวกันตัวบทก็ได้แฝงการวิพากษ์ภาวะสงครามนิวเคลียร์ที่นำมาซึ่งความสูญเสียและทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นโลกดิสโทเปียอันเสื่อมโทรม

และเลวร้ายโดยสมบูรณ์ ตัวบทจึงฉายภาพให้เห็นถึงความทรงจำบาดแผลจากภาวะสงครามของญี่ปุ่น ขณะเดียวกัน การออกเดินทางของเคนโตะได้แสดงนัยของการออกสำรวจดินแดนเพื่อค้นหายูโทเปียอันเป็นพื้นที่แห่งความหวังในการฟื้นฟูโลก ที่ล่มสลายให้กลับมามีภาวะปกติอีกครั้งหนึ่ง ทั้งติมอนในเรื่องยังถูกประกอบสร้างความหมายในเชิงสัญลักษณ์ภายใต้โลกดิสโทเปียได้อย่างน่าสนใจ เนื้อหา การสร้างตัวละคร ตลอดจนฉากและเหตุการณ์ใน My Daemon จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดดิสโทเปียกล่าวคือ การที่เรื่องเล่าเน้นการนำเสนอถึงสถานที่ที่ไม่ดีและสภาพสังคมจำลองที่ให้ภาพของสังคมที่เต็มไปด้วยความน่าสะพรึงกลัวและไม่เป็นที่ปรารถนาในโลกปัจจุบันซึ่งมีลักษณะที่ตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงกับสังคมในอุดมคติแบบยูโทเปีย (สุทธิชัย บุญยะกาญจน์, 2533, น.1-5) แต่ในขณะที่เดียวกันตัวบทก็ได้สร้างความหวังให้กับมนุษย์ในการฟื้นฟูภาวะดังกล่าวโดยการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองที่มีต่อโลกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โลกดิสโทเปียในฐานะพื้นที่แห่งความทรงจำบาดแผลจากภาวะสงคราม

ลักษณะเด่นประการสำคัญของเรื่องเล่าแนวดิสโทเปียคือการนำเสนอฉากเพื่อขบแค้นอารมณ์ในแง่ลบ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความทรงจำที่มนุษย์มีต่อพื้นที่นั้นๆ อาทิ การใช้ฉากของบ้านเมืองที่ล่มสลายเพื่อสื่ออารมณ์แห่งความเศร้าโศกเสียใจ หดหู่ อ่างว้าง และสิ้นหวัง ขณะที่ในตัวบทได้แสดงนัยให้เห็นว่า โลกดิสโทเปียมีที่มาจากความขัดแย้งของมนุษย์จนนำไปสู่ภาวะสงครามที่นำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิต รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวบทนำเสนอให้เห็นว่าสัตว์ประหลาดติมอนเกิดจากอนุภาคติมอนเนียม ซึ่งเมื่อห้าสิบปีก่อนได้ปรากฏติมอนขนาดยักษ์ที่ชื่อว่า แพนดิโมเนียม บริเวณพื้นที่ชายฝั่งตะวันตกของอเมริกา มันได้สร้างความเสียหายให้กับหลายๆ เมือง และได้คร่าชีวิตผู้คนไปกว่าสามล้านคน มนุษย์ใช้อาวุธทุกอย่างจนเกือบเปลี่ยนภูมิประเทศจึงสามารถจัดการติมอนที่ทรงพลังที่สุดนี้ได้ และหลงเหลือร่างกายส่วนที่เป็นกรงเล็บเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ในเมืองฮาคาตะ

การใช้ระเบิดนิวเคลียร์ในการจัดการกับติมอนแพนดิโมเนียมในครั้งนั้นได้ก่อให้เกิดผลข้างเคียงในเชิงลบทั้งต่อมนุษย์ อาคารสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เห็นได้ชัดเจนคือ เคนโตะ เด็กชายผู้อาศัยอยู่กับแม่ในมหานครโตเกียวอันเป็นเมืองหลวงของประเทศญี่ปุ่นหลังเหตุการณ์ระเบิดนิวเคลียร์ เคนโตะเป็นเด็ก ที่มีจิตใจดี มีความรักและเอื้ออารีต่อติมอน กลายเป็นตัวละครเอกของเรื่องที่ได้รับสารพิษทำให้เกิดรอยปานแดงบริเวณ

ใบหน้า ซึ่งจะทำให้ช่วงเวลาของการมีชีวิตสั้นลงเมื่อรอยปานแดงนั้นแตกตัวออกมากลายเป็นสัตว์ประหลาดติมอน ขณะที่สัตว์นานาชนิดได้กลายสภาพเป็นติมอนที่ผู้คนเกลียดชังและจ้องที่จะทำลาย โดยกรุงโตเกียว ที่เคนโตะใช้ชีวิตอยู่นั้นสภาพบ้านเมืองดูทรุดโทรม สกปรก ผู้คนหดหู่สิ้นหวัง และเกิดความเกรงกลัวเกี่ยวกับ การมาถึงของวันสิ้นโลก พื้นที่เมืองยังเต็มไปด้วยติมอนที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นสัตว์ประหลาดอันเป็นภัยคุกคามที่ควรถูกกำจัด เคนโตะได้พบกับอันนาซึ่งเป็นติมอนเก็บของและนำมาเลี้ยงไว้ที่บ้าน ในตอนที่แม่ของเคนโตะเสียชีวิตเพราะปกป้องเขาจากผู้ใช้ติมอนล่องหน เคนโตะได้ขอให้อันนาคูดกลิ่นร่างกายของแม่ไว้ในอีกมิติหนึ่งเพื่อรักษาร่างกายไม่ให้น่าเบื่อ เขาเชื่อว่า จะสามารถช่วยฟื้นคืนชีพร่างแม่ได้หากออกเดินทางไปตามหาติมอนย้อนเวลา ซึ่งมีข่าวลือว่าปรากฏตัวอยู่ที่คิซุ

ภาพที่ 1 ความเสื่อมโทรมของมหานครโตเกียวจากภาวะสงครามนิวเคลียร์
ที่มา: จากแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon

ตัวบทจึงแสดงนัยของการเดินทางเพื่อสำรวจพื้นที่ดิสโทเปียอันเกิดจากสงครามโลกครั้งที่สองผ่านสายตาของเด็กชายผู้ได้รับผลกระทบจากนิวเคลียร์ การออกเดินทางไปยังดินแดนตะวันตกของญี่ปุ่นทำให้เคนโตะ ได้สัมผัสกับสภาพภูมิประเทศอันหลากหลายที่มีลักษณะร่วมคือพื้นที่เหล่านี้ล้วนถูกรุกรานโดยติมอน อาทิ เมืองชิซุโอกะ (Shizuoka) ที่มีฉากหลังเป็นธรรมชาติอันสวยงามคือภูเขาฟูจิ (Fujisan) เป็นภูเขาที่สูงที่สุด และมีความสวยงามมากที่สุดของประเทศญี่ปุ่นจนถูกใช้เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของประเทศ ได้ถูกประกอบสร้างความหมายให้กลายเป็นจุดจอตรรบรทุกที่พัฒนาให้กลายเป็นเมือง ทางเข้าเป็นปราการที่ถูกเสริมให้แข็งแรง ด้วยรั้วลวดหนาม สภาพพื้นที่รอบบริเวณเต็มไปด้วยอาคารบ้านเรือนรกร้างที่ถูกปกคลุมไปด้วยป่าและวัชพืช เศษซากรถยนต์ แม่น้ำที่ดูสกปรก เต็มไปด้วยฝูงยุงและแมลงวัน เคนโตะจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลบนอน

ที่ได้สะพานอันทรุดโทรมเนื่องจากเป็นเด็กและไม่มีผู้ปกครองติดตามทำให้ไม่สามารถเข้าพักในตัวโรงแรมที่มีอยู่อย่างจำกัดได้ เขาได้รับความช่วยเหลือจากคาเอเดะ ผู้ใช้ดีมอนเหล็กที่สนใจในความสัมพันธ์ระหว่างเคนโตะ กับ อันนา และได้ออกเดินทางไปยังคิซุด้วยกัน

ดินแดนต่อมาที่เคนโตะออกเดินทางผ่านคือ นาโงยะ (Nagoya) เป็นเมืองที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและเมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคชูบุ (Chubu) ซึ่งมีทิศทางประวัติศาสตร์ช่วงสงครามแปซิฟิกในปี 1942 นาโงยะเป็นหนึ่งในจุดยุทธศาสตร์ที่กองทัพอากาศสหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดเนื่องจากนาโงยะเป็นหนึ่งในสามศูนย์กลางผลิตอากาศยานที่ใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่นในเวลานั้น พื้นที่หนึ่งในสี่ของเมืองเกิดเพลิงไหม้เสียหาย รวมไปถึงปราสาท นาโงยะก็ถูกทำลายลงไปด้วย โดยหอคอยปราสาทได้ถูกสร้างขึ้นใหม่ในปี 1959 ซึ่งปราสาทดังกล่าวมีลักษณะพิเศษคือ บนยอดปราสาทมีรูปสลักปลาหัวเสื่อทองคำหนึ่งคู่ เรียกว่า คินซาจิ เป็นเครื่องรางสำหรับป้องกันอัคคีภัยและเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจขุนนางศักดินา ขณะที่ในตัวบทได้นำเสนอภาพของเมืองนาโงยะในฐานะดินแดน รกร้าง เต็มไปด้วยซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้างและใยแมงมุมอันเกิดจากฝีมือของดีมอนแมงมุมขนาดยักษ์ที่ชอบเก็บของสะสม หลังจากดีมอนแมงมุมได้ทำลายนาโงยะมันก็สานร่างกับปราสาทนาโงยะ เพราะมันถูกใจ ตัวปราสาทมาก ผู้คนจึงอพยพลี้ภัยมายังชินนาโงยะ (Shin-Nagoya) เพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งในท้ายที่สุดอันนา ก็สามารถจัดการกับดีมอนแมงมุมได้สำเร็จ

ภาพที่ 2 ซากปรักหักพังของเมืองนาโงยะที่ถูกปกคลุมด้วยใยแมงมุม

ที่มา: จากแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon

จากนั้นจึงได้เดินทางต่อไปยังเมืองเกียวโต (Kyoto) ซึ่งเคยเป็นอดีตเมืองหลวงของญี่ปุ่น เป็นศูนย์กลาง แห่งชีวิตของประเทศชาติ และถูกสร้างโดยการลอกเลียนแบบอย่างนครหลวงฉางอันของราชวงศ์ถัง (จันทรฉาย ภัคธิดคม, 2552, น.41) ซึ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเคยมีแผนจะทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ที่เกียวโต ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นศูนย์กลางทางปัญญาของญี่ปุ่น แต่ในท้ายที่สุดเกียวโต ก็ถูกถอดออกจากรายชื่อในช่วงปลายสงครามและเปลี่ยนเป็นเมืองนางซากิแทน ภาพของเกียวโตที่ปรากฏในตัวบท จึงถูกนำเสนอในฐานะเมืองที่อุดมไปด้วยตึกโบราณที่ถูกยกมาจากพื้นที่อื่นที่ถูกรุกรานโดยดีมอนเพื่อให้ง่ายต่อการคุ้มกัน ผู้คนในเมืองยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม อาทิ การสวมใส่ชุดกิโมโนที่ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สื่อความหมายแทนสิ่งที่ดีงาม ทั้งยังมีสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่สำคัญคือวัดและเสาโทริอิ (Torii) อันเป็นสัญลักษณ์ของประตูเพื่อให้ผู้คนเดินลอดไปสู่แผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ของวิหาร

อันนาได้ถูกกลุ่มองค์กรสันติภาพจับตัวไปยังเมืองโอซากะ และเคนโตะสามารถตามไปช่วยเหลือกลับมาได้ จากนั้นจึงได้นั่งรถไฟออกเดินทางไปยังเมืองฮิโรชิมะ (Hiroshima) ซึ่งเป็นเมืองที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะสงครามโลกครั้งที่สอง โดยการเข้ายึดครองญี่ปุ่นทำให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษต้องสูญเสียทหารไปเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพราะทหารญี่ปุ่นมีความกล้าหาญในการรบและทำการต่อสู้แบบยอมตายถวายชีวิต ดังนั้น เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิตทหาร ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงตัดสินใจที่จะใช้ระเบิดปรมาณูเพื่อเข้ายึดครองญี่ปุ่น ในวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1945 สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูลูกแรกลงที่เมืองฮิโรชิมา ทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตไปประมาณ 80,000 คน (ศตถุการ พันธพงค์, 2540, น.436) ขณะที่ในตัวบท ฮิโรชิมาถูกนำเสนอผ่านสายตา ของเคนโตะที่กำลังจ้องมองไปที่หน้าต่างรถไฟโดยเส้นทางบางส่วนถูกดีมอนไร้แรงโน้มถ่วงทำลายจนเสียหาย สภาพข้างทางเต็มไปด้วยต้นไม้พลัดใบและอาคารสิ่งก่อสร้างที่ไร้ผู้คนอาศัย รวมไปถึงการที่ฉากขับเน้นภาพ ของโดมปรมาณูฮิโรชิมะ (Atomic bomb) ซึ่งเดิมก่อสร้างเป็นศูนย์ประชุมพาดิซัยกรรมแห่งฮิโรชิมะ มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองอาคารนี้ถูกใช้เป็นที่ทำการของหน่วยงานรัฐบาล และได้ถูกทำลายลงด้วยแรงกดดันของระเบิดและรังสีความร้อน เหลือเพียงซากบางส่วน รัฐบาลได้ตัดสินใจที่จะคงสภาพของอาคารนี้ไว้ ต่อมาใน ค.ศ. 1996 โดมปรมาณูจึงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยใช้ชื่อว่าอนุสรณ์สถานสันติภาพฮิโรชิมะ เป็นสัญลักษณ์แห่งความสูญเสียจากระเบิดนิวเคลียร์และการเรียกร้องสันติภาพ ขณะที่

ในมุมมองของเคนโตะเมื่อได้เห็นสิ่งก่อสร้างดังกล่าวกลับรู้สึกตื่นเต้นในความพิเศษโดยไม่รู้เลยว่าพื้นที่ดังกล่าวคือจุดที่ได้รับผลกระทบจากระเบิดนิวเคลียร์ จากนั้นเส้นทางรถไฟได้พาเคนโตะและอันนาลอดอุโมงค์ที่มีมหาสมุทรคั่นกลางที่มีติมอนปลากกระเบนยักษ์อาศัยอยู่ ตัวบทแสดงนัยให้เห็นว่าผลข้างเคียงของนิวเคลียร์ทำให้ระบบนิเวศได้ทะเลได้เปลี่ยนแปลงไป

เมืองสุดท้ายที่เคนโตะได้เดินทางไปถึงคือ ฮากาตะ (Hakata) ที่เชื่อกันว่าเป็นที่อยู่ของติมอนย้อนเวลาเคนโตะได้พบกับคิริโกะซึ่งเป็นติมอนพันธุ์ที่เข้ายัดร่างกายของเด็กชายที่เสียชีวิตลงเพราะอุบัติเหตุรถยนต์ โดยฮากาตะเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดฟูกูโอกะ (Fukuoka) ฮากาตะเคยเป็นเมืองการค้าที่มีชื่อเสียงที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรมและงานเทศกาลที่หลากหลาย มีวัดและศาลเจ้าที่เป็นที่เคารพหลายแห่ง ขณะที่ในตัวบทฮากาตะ ถูกนำเสนอในฐานะพื้นที่ควบคุมพิเศษ ดูกร้าง แออัด และค่อนข้างสกปรก แม่น้ำมีความตื้นเขิน คิริโกะได้เผยให้เคนโตะเห็นตัวตนที่แท้จริงของติมอนพันธุ์ และต้องการพลังของอันนาเพื่อเข้าไปขโมยกรงเล็บของติมอน แพนดิโมเนียมจนสำเร็จ คิริโกะที่ได้รับพลังพิเศษได้กลายร่างเป็นติมอนขนาดยักษ์เพื่อโจมตีเมืองฮากาตะ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นรายงานว่ามิมีผู้สาบสูญเป็นจำนวนมาก นายกรัฐมนตรีจึงได้ประกาศให้เมืองฮากาตะเป็นเขตภัยพิบัติและสั่งให้กระทรวงกลาโหมเตรียมพร้อมรับมือการจู่โจมระดับสูงสุด คิริโกะในร่างของติมอนพันธุ์ยักษ์ได้ประกาศจุดมุ่งหมายในการทำลายล้างฮากาตะแก่ผู้คนในเมืองว่า “จงฟังข้า เจ้าพวกมนุษย์ รู้ไหมว่าทำไมติมอนอย่างพวกเราจึงถือกำเนิดมา โลกใบนี้เชื่อมต่อกับเวจีที่จุดทดสอบนิวเคลียร์ ดีโมเนียมหรือเม็ดทรายที่ปนเปื้อนจากนครทำให้เราเกิดมา เราคือผลผลิตของเม็ดทรายที่ปนเปื้อนจากนคร แน่แน่นอนว่าพระเจ้าส่งเรามาเพื่อลงโทษมนุษยชาติ โทษฐานยโสโอหัง ในใจของพวกเจ้าหวาดกลัวและรังเกียจเรา เพราะพวกเจ้ารู้ว่าเราจะนำมาซึ่งอวสานของโลก ได้เวลาที่พวกเจ้าต้องสวดอ้อนวอนขอชีวิต” ข้อความข้างต้นจึงเป็นการสร้างความหวาดหวั่นให้กับมนุษย์โดยการผสมผสานผลผลิตอันเลวร้ายของวิทยาศาสตร์คือการทดลองนิวเคลียร์เข้ากับความเชื่อทางศาสนาคือ นคร และวันสิ้นโลก เพื่อเน้นย้ำให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วมนุษย์คือต้นเหตุที่ทำให้เกิดโลกดิสโทเปียอันมืดมนขึ้น

รัฐบาลและองค์กรการทหารได้ส่งกองทัพขนาดใหญ่เข้าโจมตีติมอนพันธุ์แต่กลับไม่เป็นผล จนในท้ายที่สุดการประชุมของผู้นำทั่วโลก ผู้นำองค์กรสันติภาพของญี่ปุ่นได้เสนอให้ใช้นิวเคลียร์ในการกำจัดติมอนพันธุ์ ด้วยเหตุผลที่ว่า “ครั้งหนึ่ง สหรัฐอเมริกาเคยกำจัดแพนดิโมเนียมด้วย

อาวุธนิวเคลียร์ เราก็สามารถทำเช่นเดียวกันได้ มันเป็นทางเดียวที่จะช่วยประชาชนในชาติไว้ได้” ขณะที่ในสายตาของผู้คนชาวญี่ปุ่นมองว่า “เจ้าติมอนนั้นเหมือนสงครามโลกเดินได้” ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่เป็นความเปรียบเชิงอุปมาอุปไมย (metaphor) เพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความทรงจำอันเลวร้ายที่ญี่ปุ่นได้รับผลกระทบโดยตรงจากอาวุธนิวเคลียร์เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่สอง ผลของนิวเคลียร์จะทำให้ทุกชีวิตในรัศมี 100 กิโลเมตรจะถูกทำลายสิ้นซาก ติมอนพันธุ์ได้รวบรวมพลังเพื่อสร้างรังสีทำลายล้างที่มีอำนาจรุนแรงกว่าเดิมโดยมีเป้าหมายคือการถล่มโตเกียวให้ราบเป็นหน้ากลอง เคนโตะจึงให้อันนาที่วิวัฒนาการร่างเป็นติมอนพันธุ์จึงจอกขนาดยักษ์ดูดกลืนติมอนพันธุ์และอาวุธนิวเคลียร์เข้าไปในอีกมิติหนึ่งจนสามารถกำจัดติมอนตัวนี้ได้ เมืองฮากาตะจึงปลอดภัยในที่สุด และในมิติที่อันนาสร้างขึ้นนั้น คาเอตะได้มองเห็นเกาะเซโอริที่แม่ของเธอได้ถูกดูดกลืนจนสูญหายไปเมื่อครั้งไปสำรวจติมอนสายพันธุ์ใหม่ ยังเกาะดังกล่าว

การเดินทางของเคนโตะจึงเป็นไปเพื่อสำรวจความเสียหายของเมืองต่างๆ ในญี่ปุ่นที่ได้รับผลกระทบจากภัยสงครามอาวุธนิวเคลียร์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขณะเดียวกันการเดินทางของเด็กชายผู้สูญเสียครอบครัว อันเป็นที่รักได้ทำให้ผู้คนได้ตระหนักรู้ถึงภัยของสงครามที่นำมาซึ่งความสูญเสียทั้งต่อชีวิตของมนุษย์ตลอดจนความสมดุลของระบบนิเวศทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการเล่าเรื่องคือ ผู้กำกับการแสดง (Director) ที่เปรียบเสมือนหัวเรือผู้นำในการผลิตภาพยนตร์ เป็นผู้ตีความ (Interpreter) ผู้ประสานงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในภาพยนตร์ เช่น ผู้เขียนบท ผู้กำกับศิลป์ ผู้กำกับภาพ นักแสดง ผู้ควบคุมการผลิต จนพัฒนาเป็นแนวความคิด (Idea) นำไปสู่ แก่นความคิดหลัก (Theme) เป็นความคิดรวบยอดเพื่อสื่อสารข้อความไปยังผู้ชม (ภัทรนันท์ ไททยะสิน, อธิป เตชะพงศธร, สามีณี รัตนยงค์ไพโรจน์, 2561, น.87) ในฐานะที่ตัวบทมีผู้กำกับแอนิเมชันที่เป็นคนไทย จึงทำให้เรื่องเล่าได้ฉายภาพของดิสโทเปียในญี่ปุ่นยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านสายตาของกลุ่มคนที่เคยได้รับผลกระทบจากสงครามดังกล่าวเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ไทยเองก็เคยมีความทรงจำบาดแผลจากภาวะดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยเข้าสู่ภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2484 โดยรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตกลงยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทางเดินทัพไปประเทศมาเลเซียและพม่า และได้ทำกติกาสัมพันธมิตรกับญี่ปุ่นเพื่อรักษาชีวิตและเลือดเนื้อของคนไทย (ถนอมสุข นุ่มนนท์,

2548, น.23-24) ส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซา ผู้คนอดอยาก ต้องคอยวิ่งหลุมหลบภัย จนกระทั่งในช่วงท้ายของสงครามที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ให้กับฝ่ายสัมพันธมิตรโดยการทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ ซึ่งแม้สงครามจะสงบลง แต่ผลกระทบจากกากอาวุธนิวเคลียร์ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนตลอดจนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างใหญ่หลวง ฉะนั้น แม้ว่าตัวบทจะใช้ฉากของประเทศญี่ปุ่นในการเล่าเรื่อง แต่ก็ได้สอดแทรกการวิพากษ์ความเลวร้ายของสงครามโดยมุมมองของคนไทย รวมทั้งความต้องการที่จะสร้างสันติภาพโดยใช้เด็กชายเป็นสัญลักษณ์ของผู้โยยหาดินแดนแบบยูโทเปียที่ปลอดสงคราม

โลกดิสโทเปียกับการเยียวยาความเจ็บปวดของเด็กกำพร้าและเด็กไร้บ้าน

ดิสโทเปียเป็นสังคมที่เน้นทัศนคติเชิงลบของมนุษย์อันเต็มไปด้วยการหลอกลวง การแย่งชิง การครอบครองอำนาจเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มคนสังคมที่มักให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่มียศถาบรรดาศักดิ์และทรัพย์สินที่ถือครอง เป็นสังคมโลกสมมติที่มีลักษณะอันไม่พึงประสงค์ในรูปแบบต่างๆ เช่น เทคโนโลยี ธรรมชาติ การเมือง วิทยาศาสตร์ โดยความไม่น่าพึงประสงค์นั้นเป็นเรื่องราวที่น่าเสนาภาพของมนุษย์ที่เกิดจากความกังวล จนกลายเป็นความน่าสะพรึงกลัว (Philpott & Mutimer, 2009) ตัวบทแอนิเมชันได้นำเสนาภาพของสังคม ไม่พึงประสงค์ได้อย่างโดดเด่น กล่าวคือ ภาพของเด็กในญี่ปุ่นที่ถือว่าเป็นประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่คนในครอบครัวอันเป็นที่รักต้องเสียชีวิตลง ทำให้เด็กเหล่านี้ ไร้ที่พึ่ง เกิดความสิ้นหวัง นำไปสู่ภาวะอดอยาก ต้องต่อสู้ดิ้นรนและกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้มีชีวิตรอดภายใต้โลก ดิสโทเปียที่โหดร้าย

เคนโตะถือเป็นตัวละครหลักในเรื่องที่ชีวิตต้องสูญเสียแม่จากการปกป้องลูกชาย ด้วยความต้องการที่จะฟื้นคืนชีพแม่ เขาจึงออกเดินทางกับอันนาเพื่อไปตามหาติมอนย้อนเวลาที่คิซุ ซึ่งการเดินทางของเคนโตะต้องเผชิญกับความยากลำบากภายใต้ภูมิประเทศที่ลุ่มสลาย พื้นที่เต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างที่ถูกทำลาย ผู้คนอพยพไปยังดินแดนที่มอบความปลอดภัยให้กับชีวิต รวมไปถึงฉากที่ขบขันบรรยายภาคแห่งยามค่ำคืนที่หนาวเหน็บ ไร้สิ่งอำนวยความสะดวก มีเพียงอันนาที่เคนโตะมองว่าเป็นครอบครัวหนึ่งเดียวที่เขาหลงเหลืออยู่ เขาได้ใช้วิธีการเพื่อเยียวยาความเจ็บปวดจากครอบครัวที่ขาดหายโดยการวาดภาพแม่และอันนาเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความรัก ความอบอุ่น และความเป็นครอบครัว

ทั้งนี้ ในตอนที่เคนโตะได้เข้าไปช่วยเหลืออันนายังสำนักงานใหญ่ขององค์กรสันติภาพ เขาได้ถูกควบคุมตัว โดยผู้ใช้ติมอนปลาการ์ฟที่ชื่อว่า โคโคโนเอะ ที่ได้รับมอบหมายให้ตามจับตัวอันนา การที่โคโคโนเอะได้ใช้ชีวิตประจำวันกับเคนโตะภายในบ้านหลังเดียวกันทำให้โคโคโนเอะเริ่มปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่มีต่อติมอนในแง่บวกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเขาเห็นเคนโตะวาดภาพครอบครัว และระลึกถึงแม่ผู้จากไปเมื่อมองออกไปยังหน้าต่าง ดังข้อความที่ว่า “อยู่ดีๆก็คิดถึง ฉันชอบดูแม่ตากผ้าจากมุมตรงนี้เสมอเลย” เมื่อได้อาศัยอยู่ที่บ้านหลังนี้ เคนโตะจึงได้เริ่มใช้ชีวิตที่ปกติเหมือนกับเด็กชายทั่วไป ทำให้โคโคโนเอะได้ทานอาหารที่ไม่ใช่อาหารกระป๋องเป็นครั้งแรกด้วยฝีมือของเคนโตะเมื่ออันนาต้องถูกส่งตัวไปที่สถานวิจัยเพื่อแยกส่วนและกำจัด โคโคโนเอะ ได้นำภาพวาดครอบครัวของเคนโตะให้อันนาดู พร้อมทั้งบอกเล่าความสัมพันธ์ระหว่างเขากับเคนโตะให้อันนาฟัง ดังข้อความที่ว่า “ฉันได้อยู่กับเด็กที่เลี้ยงแกมา ถึงจะเป็นแค่ช่วงเวลาสั้นๆ ก็เถอะ เขาค่อนข้างดีช่วงแรกๆ แต่พอฉันเข้าฉันก็รู้สึกว่าเขาเข้ากันได้ดีเหมือนกันเหมือนครอบครัวละมั้งนะ ฉันว่าคงเป็นอะไรทำนองนั้นล่ะ” และเมื่อโคโคโนเอะเปิดไปดูสมุดวาดภาพของเคนโตะในหน้าที่สอง เขาก็ได้เจอภาพของเขากำลังนั่งทานข้าว กับเคนโตะประหนึ่งคนในครอบครัวเดียวกันด้วย ขณะที่ในตอนท้ายของเรื่อง โคโคโนเอะก็ได้ใช้ติมอนปลาการ์ฟ ที่มีความสามารถพิเศษในการทำให้สิ่งมีชีวิตหลับไหลหมดสติในการปกป้องเคนโตะจากติมอนฟื้นฟู ซึ่งเมื่อพิจารณาในมิติเชิงวัฒนธรรมตัวบทได้สะท้อนถึงการโยยหาวิถีชีวิตของเด็กทั่วไปในโลกที่ปราศจากสงคราม เนื่องจากคนญี่ปุ่นเชื่อว่าปลาการ์ฟเป็นปลาที่มีพลังในการช่วยทวนกระแสอันแรงเชี่ยวได้ดี จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแรง ความมั่นใจ และความสำเร็จ ในเทศกาลวันเด็ก (Kodomo no hi) สำหรับครอบครัวที่มีเด็กผู้ชายจะจัดพิธีกรรมพิเศษคือจัดแสดงชุดเกราะจำลองพร้อมหมวกนักรบ และติดธงรูปปลาการ์ฟไว้หน้าบ้าน (นภสินธุ์ แผลงศร, 2552, น.39) ด้วยการโยยหาสัญลักษณ์แห่งครอบครัว ทำให้เคนโตะพยายามที่จะยอมรับติมอนฟื้นฟู ที่เข้าไปอยู่ในร่างแม่แม้ว่าเขาจะรู้อยู่แล้วว่าเป็นแผนที่ติมอนตัวนี้สร้างขึ้นเพื่อหวังทำลายล้างญี่ปุ่นขณะที่อาศัยอยู่กับติมอนฟื้นฟูในบ้านร้างที่เขาจินตนาการว่าเป็นพื้นที่ยูโทเปียที่จะช่วยให้อบอุ่นและปลอดภัย เคนโตะจึงยังคงใช้ชีวิตอยู่กับร่างปลอมของแม่เช่นเดียวกับเมื่อครั้งแม่มยังมีชีวิต อาทิ การกินยาก็ไซบะที่เป็นอาหารจานโปรด การวาดภาพครอบครัวในสมุดระบายสี หรือการโอบกอดแม่เมื่อรู้สึกเศร้าโศก

ภาพที่ 3 ภาพวาดครอบครัวของเคนโตะเป็นสัญลักษณ์การเยียวยาบาดแผลทางจิตใจจากภาวะสงครามนิวเคลียร์
ที่มา: จากแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon

อย่างไรก็ตาม ในตอนท้ายของเรื่องเคนโตะก็ไม่สามารถช่วยชีวิตแม่ให้ฟื้นคืนชีพจากความตายได้ แต่ด้วยความสามารถของอันนาทำให้เคนโตะเข้าไปอยู่ในโลกแห่งความฝันที่ทำให้เขาได้ทานอาหารที่ชื่นชอบและได้กอดแม่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อเคนโตะระลึกได้ว่าสิ่งที่เขากำลังเผชิญเป็นเพียงมายาภาพ แม้จึงได้บอกเล่าความรู้สึกที่มีต่อเคนโตะก่อนที่จะจูงมือเขาไปเปิดประตูเข้าสู่โลกแห่งความจริง ดังข้อความที่ว่า “พยายามได้ดีมากเลยจ๊ะ คงลำบากแยะเลยสินะที่เดินทางกันมาไกลขนาดนี้ แม่คิดว่าลูกยังเป็นเด็กน้อยอยู่เลย แต่ว่าเข้มแข็งขึ้นมากเลยจ๊ะ แม่ นะ ภูมิใจในตัวลูกมากๆ นะ สักวันหนึ่งคนเราก็ต้องจากกันอยู่ดี ก็แต่วันนั้นมาเร็วไปเท่านั้นเอง ไม่มีใครฟื้นคืนชีพคนตายได้ เพราะฉะนั้นลูกก็พอเท่านั้นละนะจ๊ะ ถ้าทำได้จริงผู้คนก็คงจะหยุดก้าวไปข้างหน้าถูกไหม เคนโตะ ไม่ว่าจะเมื่อไหร่ แม่จะอยู่ในใจลูกเสมอ นะ แม่รักลูกมากนะเคนโตะ” ตัวบทจึงเน้นย้ำให้ผู้คนได้เห็นว่าครอบครัวที่กลุ่มเด็กกำพร้าเหล่านี้ได้สูญเสียไปไม่สามารถกลับมาอบอุ่นและสมบูรณ์ได้ แต่ประสบการณ์และความทรงจำเลวร้ายอันเป็นผลกระทบจากภัยสงครามในครั้งนี้จะทำให้พวกเขาเข้มแข็งและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่จะสร้างสันติให้กับสังคมนี้ได้ ดังในตอนปิดเรื่องที่เคนโตะได้นำดอกไม้ไปวางบนหลุมศพของแม่ที่ถูกฝังไว้ใต้ต้นซากุระที่ออกดอกบานสะพรั่ง ซึ่งซากุระเป็นดอกไม้ประจำชาติของญี่ปุ่น เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงก้าวแรกแห่งความสมหวังและอนาคตอันสดใส (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, 2541, น.333) ทั้งยังสื่อความหมายถึงความรัก ความห่วงใย ตลอดจนความคาดหวังของแม่ที่อยากให้เคนโตะได้ผ่านพ้นสภาพอันเลวร้ายและสิ้นหวังของโลกดิสโทเปียที่กำลังเผชิญอยู่ไปได้

นอกจากเคนโตะแล้ว ตัวบทยังได้นำเสนอภาพของกลุ่มเด็กกำพร้าที่ต้องสูญเสียครอบครัวจากภัยสงคราม

เมื่อครั้งที่เคนโตะและอันนาเดินทางไปถึงชิซุโอกะ เขาได้พบกับเด็กชายสองคนและมีเด็กหญิงหนึ่งคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รกร้างแห่งนี้ ต้องอาศัยขโมยของจากร้านค้าและขโมยกระเป๋าเงินจากนักเดินทางเพื่อนำเอาของมีค่าที่ได้มาประทังชีวิต ทั้งยังเป็นกลุ่มเด็กที่ก้าวร้าวและชอบใช้ความรุนแรง ดังจะเห็นจะได้จากตอนที่เด็กทั้งสามเกิดความ อุดอยากจนทนไม่ไหวจึงได้ไปยิงป่าฆ่าตัวตายที่ตีนภูเขาไฟฟูจิอันเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าร้างเพื่อหาอาหารกระป๋องที่เน่าเสียมาประทังชีวิต เด็กชายที่เป็นพี่คนโตถูกตีมอนเซ็นจูโจมตีจนติดอยู่ในซากสิ่งก่อสร้าง

อย่างไรก็ตาม เคนโตะพร้อมทีมอาสาในหมู่บ้านก็สามารถช่วยเหลือเด็กชายได้สำเร็จ และได้ทราบเหตุผลสำคัญที่ถูกโจมตีคือ เด็กกำพร้ากลุ่มนี้ได้ขโมยลูกตีมอนโดยทำให้ร่างกายขาดออกเป็นสองท่อนเลือดหยุดไหลนองเต็มพื้นดิน ดังข้อความที่ว่า “อันนี่เหรออ พวกเราเป็นคนทำเองแหละ ก็ถ้าฆ่าตีมอนเราก็จะได้เงินตอบแทนด้วยงี้ ก็แค่เอาร่างพวกมันไปให้นายกเทศมนตรี เขาก็จะชื่นชมเราและให้รางวัลนิดหน่อยด้วย” ซึ่งแม้ว่าเคนโตะและอันนาจะเป็นคนที่ช่วยชีวิตเด็กกลุ่มนี้ แต่ในท้ายที่สุดกลุ่มเด็กกำพร้าก็พยายามที่จะจับอันนาไปเพื่อรับเงินรางวัลจากรัฐ ความอดอยากแร้นแค้น รวมทั้งการขาดการขัดเกลาจากสถาบันครอบครัวได้ทำให้พวกเขาต้องต่อสู้ดิ้นรนทั้งจากตีมอน ตลอดจนสังคมแบบผู้ใหญ่ที่พวกเขาจะได้เผชิญในอนาคตเมื่อเติบโตขึ้น ดังบริบทของประวัติศาสตร์ ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองจะเห็นได้ว่า ผลของการทิ้งระเบิดทำให้เมืองใหญ่ๆ ในญี่ปุ่นถูกทำลายและได้ก่อให้เกิดวิกฤติการอาหาร ทำให้มีเด็กที่ขาดสารอาหารมากมาย หลายคนถึงกับอดตาย สภาพจิตใจของคนอ่อนล้า สังคม ตกอยู่ในสภาวะไร้ระเบียบแบบแผน อัตราการปล้นและการขโมยสูงขึ้นไปกว่าเดิม (นรินุช ดำรงชัย, 2562, น.48) ภาวะสงครามจึงเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเจ็บปวดและความสูญเสีย ทำให้สถาบันครอบครัวอันอบอุ่นที่ทำหน้าที่ ในการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาสมาชิกให้รู้จักกฎระเบียบทางสังคมเกิดการล่มสลาย เด็กขาดที่พึ่งพิงในการที่จะต่อสู้ให้มีชีวิตรอดภายใต้สภาวะอันเลวร้ายของโลกดิสโทเปีย

ตีมอนกับความหมายในเชิงสัญลักษณ์ภายใต้โลกดิสโทเปีย

เรื่องเล่าแนวดิสโทเปียมักกล่าวถึงสถานที่อันเลวร้ายเป็นด้านตรงข้ามของยูโทเปีย โดยอธิบายให้เห็นภาพสังคมในจินตนาการที่เหมือนเป็นฝันร้าย ไม่น่าพึงพอใจ เช่นสังคมเผด็จการหรือสังคมที่สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม น้อยคนที่ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ในสังคมนั้น (Stevenson, 2010)

ตัวบทแอนิเมชันจึงได้สร้างตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของสภาวะดังกล่าวในรูปแบบของติมอนอันเป็นตัวละครหลักที่มีบทบาทในการเล่าเรื่องภายใต้โลกแบบดิสโทเปีย ที่ผู้คนเกิดความหวาดหวั่นและสิ้นหวังต่อโลกในอนาคตที่กำลังถูกรุกรานโดยมีสาเหตุหลักมาจากอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้ติมอนได้ถูกประกอบสร้างความหมายให้กลายเป็นสัญลักษณ์ในเชิงการเมืองวัฒนธรรมในมิติที่หลากหลาย

ประการแรก ติมอนในมุมมองของมนุษย์ได้ถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็นสัตว์ประหลาดที่อัปลักษณ์ น่าเกลียดน่ากลัว สกปรก และเป็นภัยที่รุกรานพื้นที่ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ให้ลดน้อยลง ดังข้อความในรายงานข่าวที่ให้ข้อมูลโดยอ้างอิงองค์กรสันติภาพเกี่ยวกับที่มาของติมอนไว้ว่า “สายลมที่พัดผ่านจุดทดสอบนิวเคลียร์ยังคงพัดพาอนุภาคที่ไม่นิยมให้แพร่กระจายไปทั่วโลก สัตว์ประหลาดที่พัฒนาเติบโตจากอนุภาคพวกนี้ถูกเรียกว่าอนุภาคติมอน ดูเหมือนลึกลับๆ จิตวิญญาณมนุษย์จะมีบางอย่างที่มีความเกลียดชังติมอนเป็นพื้นฐาน หรืออาจเป็นเพราะความเกลียดชังติมอนที่พิสูจน์ว่าเราเป็นมนุษย์” ขณะที่มุมมองของมิชชันนารีผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์มองว่า ติมอนคือปีศาจที่น่ารังเกียจและจะนำมาซึ่งภัยพิบัติแห่งวันพิพากษาโลก ติมอนเป็นต้นเหตุที่ทำให้โลกล่มสลาย การกำจัดติมอนจะเป็นการฟื้นฟูโลกให้กลับมาสวยงามอีกครั้งหนึ่ง

ประการที่สอง ติมอนได้ถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็นภาพแทนของกลุ่มชนชั้นล่างหรือกลุ่มคนที่ด้อยอำนาจที่ถูกควบคุมโดยรัฐหรือกลุ่มคนที่มีอำนาจเพื่อจัดระเบียบโลกแบบดิสโทเปียให้เป็นระบบและเอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่มที่อยู่ส่วนบนของห่วงโซ่อาหาร ดังจะเห็นได้จากการที่องค์กรสันติภาพได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจัดการกับติมอนจรรยา โดยการใช้ติมอนกำจัดติมอนด้วยตัวเอง วิธีการคือให้ผู้ใช้ติมอนคัดเลือกติมอนที่แข็งแกร่ง และมีความสามารถพิเศษนำมาสวมปลอกคอควบคุมที่บรรจุไฟฟ้าแรงสูงเอาไว้ ขณะที่มุมมองของผู้ใช้ติมอน มองว่า ติมอนเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องจักรหรือเครื่องมือไว้ใช้ประโยชน์ และเมื่อหมดผลประโยชน์แล้วติมอนเหล่านี้ก็จะถูกมนุษย์กำจัดทิ้งไป เช่นเดียวกันกับมนุษย์ที่อ่อนแอและด้อยอำนาจในโลกที่กำลังล่มสลายย่อมถูกกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าฉวยผลประโยชน์และเมื่อไร้ประโยชน์ก็จะถูกปล่อยให้อดอยากและตายไปในที่สุด

ประการที่สาม ติมอนคือสัญลักษณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกรุกรานโดยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จากในตัวบทที่แสดงนัยให้เห็นว่าผลข้างเคียงของอาวุธนิวเคลียร์ทำให้สัตว์และพืชต่างๆ เกิดการ กลายพันธุ์ อาทิ ติมอนแมว ติมอนตะขาบ ติมอนปู หรือติมอนกบ รวมไปถึงติมอนแมงกะพรุนที่มีความสามารถพิเศษในการล่องหนที่

เชื่อว่า แคลสเปอร์ ได้สื่อให้เห็นถึงการสูญเสียความสมดุลของระบบนิเวศแหล่งน้ำ นอกจากนี้ติมอนยังเป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ (sacred animal) ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นดั้งเดิมที่กำลังถูกทำลาย ทั้งนี้ ตั้งแต่โบราณมา สำหรับชาวญี่ปุ่นนั้น ธรรมชาติคือสิ่งที่นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ เป็นสิ่งใกล้ชิดที่น่าไว้วางใจ ไม่ใช่สิ่งน่ากลัวเป็นอันตรายต่อมนุษย์ รากฐานความคิดนี้มาจากการที่ญี่ปุ่นตั้งอยู่ในเขตอบอุ่นชุ่มชื้น ประกอบกับชนชาติญี่ปุ่นดั้งเดิมเป็นสังคมเกษตรและสังคมประมง จึงเห็นว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่บันดาลการเติบโตและการผลิตออกผล ชาวญี่ปุ่นจึงพยายามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ พยายามทำตนเองให้เป็นเช่นเดียวกับความเป็นไป ในธรรมชาติ (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, 2541, น.31) ชาวญี่ปุ่นยังมีความเชื่อเกี่ยวกับคามิ (Kami) ในฐานะเทพเจ้าทั้งหมดที่อยู่ในสรรพสารและโลก อันปรากฏอยู่ในตำนานนิยายทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้น คามิยังเป็นเสมือนภูมิวิญญาณที่เป็นที่สักการบูชากันอยู่ตามวิหารชินโตทั้งหลาย ตามหลักการแล้ว มนุษย์ นก สัตว์ ต้นไม้ พืช ภูเขา มหาสมุทร ทั้งหมดนี้ อาจสามารถเป็นคามิได้ ในสมัยโบราณนั้น อะไรที่เป็นสิ่งที่น่าเลื่อมใสมีคุณสมบัติพิเศษหรือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกเกรงขามก็จะถูกเรียกเป็นคามิ (เพ็ญศรี กาญจนินัย, 2540, น.10) ในตัวบทติมอนบางประเภทจึงถือเป็นคามิในฐานะที่มีพลังพิเศษที่ทำให้มนุษย์เกิดความเกรงกลัว แต่ขณะเดียวกันพลังพิเศษเหล่านั้นกลับถูกมนุษย์ใช้วิทยาศาสตร์ควบคุมเพื่อให้กำจัดติมอนด้วยตนเอง

อันนา ตัวละครเอกของเรื่องจัดเป็นคามิที่มีความโดดเด่น โดยตัวบทได้ประกอบสร้างความหมายให้มีลักษณะของร่างกายที่คล้ายสุนัขขนาดเล็กที่มีดวงตาอยู่รอบตัว มีความสามารถพิเศษในการดูกลิ่นสิ่งต่างๆ เข้าไปในร่างกายเพื่อกักเก็บไว้ในอีกมิติหนึ่ง โดยหัวหน้าองค์กรสันติภาพเชื่อว่า อันนาคือติมอนที่ดูกลิ่นเกาะเซโอริ จนทำให้ลูกสาวของเขาหายสาบสูญ อันนานอกจากจะมีบทบาทในการช่วยเหลือเคนโตะเพื่อฟันฝ่าอุปสรรคในการเดินทางเพื่อตามหาติมอนย้อนเวลาแล้ว เมื่อพิจารณาผ่านมิติเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม อันนาในร่างวิวัฒนาการอันเกิดจากความต้องการที่จะปกป้องเคนโตะจากอันตรายยังถือเป็นคามิสุนัขจึงจอกที่คนญี่ปุ่นเชื่อว่ามีพลังอำนาจลึกลับ เป็นเสมือนตัวแทนหรือผู้ส่งสารของเทพอินาริ โอคามิ (Inari Okami) หนึ่งในเทพเจ้าที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดในศาสนาชินโต เป็นสัญลักษณ์ด้านความเจริญรุ่งเรือง ความอุดมสมบูรณ์ด้านการเกษตร ธุรกิจ และการค้า (John Spacey, 2012) คามิสุนัขจึงจอกยังมีความชาญฉลาดและมีความสามารถในการแปลงกายซึ่งบ่อยครั้ง ที่มักจะแปลงกายเป็นมนุษย์ สามารถ

สร้างภาพมายาที่มนุษย์คนนั้นต้องการเห็นได้ ดังเห็นได้จากการที่อันนา สร้างภาพมายาเพื่อให้เคนโตะได้พบกับแม่ที่เสียชีวิตไปแล้วเป็นครั้งสุดท้าย

นอกจากนี้ ในตัวบทยังปรากฏติมอนศักดิ์สิทธิ์ คือ เซ็นจู ปรากฏตัวที่เมืองชิซุโอกะ เซ็นจูอาศัยอยู่ห่างสรรพสินค้าร้างกลางป่า มีร่างกายสีทอง และมีมือที่งอกออกมาจากร่างกายจำนวนมาก ผู้คนในแถบนั้น จึงเชื่อมโยงติมอน เซ็นจูเข้ากับความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์พันกร ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าพระโพธิสัตว์เป็นชาติหนึ่ง ของพระพุทธเจ้า เมื่อบำเพ็ญบารมีจนสำเร็จ จะยังไม่เสวยชาติเป็นพระพุทธเจ้า จนกว่า จะได้ช่วยเหลือมวลมนุษย์ให้พ้นทุกข์ เป็นผู้มีความกรุณา คอยสดับเสียดคร่ำครวญในโลกและคอยช่วยเหลือสรรพสัตว์ ให้ข้ามวิภวสงสาร ตัวบทได้นำเสนอให้เห็นว่าเดิมทีเซ็นจูเป็นติมอนรับใช้ที่อาศัยในเมือง แต่ปลอกคอคอบคุมของมันพังขึ้นมา พอเซ็นจูเป็นอิสระมันได้ใช้แขนสร้างของเจ้าของจนเสียชีวิตและได้หลบหนีมายังป่าฆ่าตัวตายที่ตีนภูเขาไฟฟูจิ อาโอกิฮาระ (Aokigahara) หรือป่าฆ่าตัวตาย มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นทีแห่งต้นไม้ โดยเป็นสถานที่ที่ชาวญี่ปุ่นมาฆ่าตัวตายบ่อยครั้ง ทั้งยังแฝงเรื่องเล่าที่เป็นตำนานความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับวิญญาณต้นไม้ที่จะดูดกลืนเอาพลังงานจาก ผู้เสียชีวิตกลับคืนเป็นพลังแห่งป่าเพื่อดำเนินกิจกรรมชาติและ ดำเนินภัยของมนุษย์ (Davisson, 2021) ติมอนเซ็นจูได้ถูกเจ้าของทำร้ายโดยการตัดแขนออกทีละข้างทำให้มันได้รับความทรมานเป็นอย่างมาก ในตอนนี้พอมันพบมนุษย์เข้ามา จึงจ้องทำร้ายและล้างแค้นด้วยอารมณ์ที่เกลียดชัง ในตอนท้ายแม้ว่าอันนาและติมอนเหล็ก ของคาเอตะจะสามารถจัดการกับเซ็นจูได้โดยการฉีกร่างและกัดกินแขนของมัน แต่เมื่อเคนโตะเดินทางออกจาก ชิซุโอกะ แขนของเซ็นจูก็กลับงอกใหม่ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับความต้องการที่จะล้างแค้นมนุษย์ที่หลงเหลืออยู่เช่นเดิม ตัวบทจึงเน้นย้ำให้เห็นถึงการที่วัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมถูกทำลายโดยวิทยาศาสตร์ และได้เสนอทางออกร่วมกันระหว่างมนุษย์กับติมอนคือ การสร้างสันติเพื่อให้สิ่งมีชีวิตทั้งสองสามารถอยู่ร่วมกันแบบเกื้อกูลได้

ภาพที่ 4 ติมอนเซ็นจูที่ถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์พันกร

ที่มา: จากแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon

ประการสุดท้าย ติมอนจึงเป็นสัญลักษณ์ของความหวัง ในการฟื้นฟูโลกที่ล่มสลายให้กลับคืนสู่ความ อุดมสมบูรณ์ สร้างสันติภาพ และปลดปล่อยจากภาวะภัยสงคราม ตัวบทได้นำเสนอให้เห็นว่าติมอนส่วนใหญ่ ต่างหวาดกลัวและพยายามหลบหลีกมนุษย์ มีเพียงติมอนกลายเป็นพันธุ์เท่านั้น ที่มีอุปนิสัยโหดร้าย อาทิ ติมอนแมงมุมยักษ์ที่โบหน้าถูกประดับด้วยกล้วยไม้ป่าอันเป็นพืชที่ชอบเกิดอยู่ในป่าลึกที่ระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์ที่ได้ทำลายล้างและทำให้นาโงยะกลายเป็นรังแมงมุม ขณะที่อันนาเป็นติมอนเพียงตัวเดียวที่รักและอยู่อาศัยร่วมกับมนุษย์ โดยไม่ต้องใช้ปลอกคอบังคับ ส่วนเคนโตะเองการมีสารดีโมเนี่ยมอยู่ในร่างกาย ทำให้เด็กชายสามารถสื่อสาร และเข้าใจความเจ็บปวดของ ติมอนที่ถูกมนุษย์รังเกียจและทำร้ายได้

ตัวบทได้แสดงให้เห็นว่าติมอนไม่ได้มีความต้องการที่จะทำร้ายมนุษย์ ในทางตรงกันข้าม ตัวติมอนเอง กลับอยากใช้ชีวิตในโลกดิสโทเปียร่วมกับมนุษย์โดยสันติ ดังเห็นได้จากติมอนล่องหนที่ถูกผู้ใช้ติมอนสั่งให้กำจัด อันนาจนเป็นสาเหตุให้แม่ของเคนโตะต้องเสียชีวิต เคนโตะได้พยายามสื่อสารและช่วยเหลือติมอนล่องหนโดยการปลดปลอกคอกที่พันธนาการร่างกายเอาไว้ ในท้ายที่สุดติมอนล่องหนจึงช่วยเหลือเคนโตะโดยการกลืนกินผู้ใช้ติมอน ผู้เป็นนายของตนเอง หรือในกรณีของติมอนลูกโป่งที่ชื่อ บารอน ที่ถูกควบคุมโดยอูราเกะ เป็นติมอนที่มีรูปร่างเหมือนแมงกระพรุนลอยได้ ทั้งพยายามผูกมิตรกับอูราเกะโดยการนำดอกไม้ข้างทางมอบให้เขาเสมอ แต่กลับเป็นตัวอูราเกะเองที่กลับรังเกียจติมอนของตนเองเมื่อมันเข้าใกล้ บารอนถูกสั่งให้จัดการกับอันนาและเคนโตะ รวมทั้งเพื่อนร่วมเดินทางของอูราเกะเอง แต่บารอนกลับโจมตีโดยพยายามเสียดจูดตาย ทำให้พวกเขาสามารถรอดชีวิต มาได้ แม้กระทั่งติมอนพันธุ์ที่พยายามจะทำลายญี่ปุ่นเพราะเกลียดชังมนุษย์ที่มนุษย์ทำลายติมอนมา

หลายยุคสมัย ดังเห็นได้จากตอนที่ติมอนฟื้นฟูในร่างของ คิริโกะได้พาเคนโตะเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งชาติคิวชูที่จัดแสดงหุ่นจำลองนักรบสมัยโบราณที่ใช้อาวุธในการล่าสัตว์หรือล่าสัตว์ คิริโกะได้เล่าให้เคนโตะฟังว่า “ชีวิตของติมอนก็มีค่าไม่ต่างจากชีวิตสัตว์อื่นๆ ความโหดร้ายเช่นนี้จึงไม่สมเหตุสมผลเอาซะเลย จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาผู้คนไม่เคยดีชีวิต ของติมอน นายกับอันนาเคยตกอยู่ในสถานการณ์แบบนี้ไหม” การถูกมนุษย์รุกรานอย่างต่อเนื่องทำให้ คิริโกะ นำส่วนกรงเล็บของแพนตีโมเนี่ยมมาเพิ่มพลังให้กับตนจนกลายเป็นติมอนฟื้นฟูขนาดยักษ์เข้าทำลายฮากาตะ พร้อมทั้งเกลี้ยกล่อมอันนาให้เข้าร่วมสงครามระหว่างติมอนกับมนุษย์เพื่อปลดปล่อยพันธนาการจากการกดขี่ของมนุษย์และจะสร้างสรวงสวรรค์ที่ไม่มีใครมาคุกคามได้ เคนโตะได้พยายามยับยั้งการกระทำดังกล่าวโดยให้คำสัญญากับติมอนฟื้นฟูว่าจะสร้างโลกที่มนุษย์และติมอนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ติมอนฟื้นฟูจึงได้โจมตีเคนโตะจนปานแดงที่เกิดจากสารพิษแตกตัวออกมาเป็นติมอนขนาดเล็กที่มีรูปร่างเหมือนหัวใจมนุษย์แต่มีส่วนหัวงอกออกมาเป็นดอกไม้ชื่อ ซูมิมิน ระหว่างการอพยพหนีภัยสะพานเกิดความเสียหาย ซูมิมินได้ส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือจากบรรดาติมอนจนทำให้ผู้คนเหล่านั้นปลอดภัยจากอันตราย

ท้ายที่สุด พวกของเคนโตะและอันนาจึงสามารถเอาชนะติมอนฟื้นฟูได้ และให้สัญญาว่าจะสร้างโลกที่มนุษย์กับติมอนอยู่ร่วมกันได้ ดังข้อความที่ว่า “คุณยอมทิ้งความหวังไปแล้ว แต่ผมเชื่อว่าเราเปลี่ยนแปลงโลกได้” ติมอนฟื้นฟูเห็นถึงจิตใจที่บริสุทธิ์ของเคนโตะและจะยอมเชื่อใจมนุษย์อีกครั้งก่อนที่ร่างของติมอนฟื้นฟูจะสูญสลายไป ขณะที่หัวหน้าองค์กรสันติภาพได้ปรับเปลี่ยนความคิดจากการที่จะกำจัดติมอนเป็นการขอความช่วยเหลือและอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน บรรดาติมอนได้ช่วยซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดเสียหาย พร้อมทั้งออกมาใช้ชีวิตร่วมกับมนุษย์อย่างมีความสุข เคนโตะได้เป็นตัวแทนเล่าเรื่องราวการผจญภัยให้กับคนได้รับรู้ ดังข้อความที่ว่า “ระหว่างการเดินทางของผมกับอันนา เราได้เจอผู้คนและติมอนมากมาย บ้างก็กลายเป็นเพื่อน บ้างก็เป็นศัตรู หลังจากผ่านเรื่องราวทั้งหมดผมก็ได้เข้าใจว่าสิ่งที่น่ากลัวที่สุดในโลกไม่ใช่มนุษย์หรือติมอน แต่เป็นความมืดในจิตใจที่มาบดบังความงามของโลก หลังจากที่เราฝ่าฟันเรื่องเลวร้ายกันมา พวกเราทุกๆ คนยังต้องร่วมมือเพื่อช่วยเหลือกันและกัน ผมอยากที่จะลบล้างความเกลียดชังระหว่างคนกับติมอน ขจัดความมืดให้หมดสิ้นไปจากใจและนำโลก ที่งดงามกลับมาครับ ขอขอบคุณมากครับ ทาจิบานะ เคนโตะ” ตัวบทจึงแสดงนัยของการวิพากษ์การ

ยึดมนุษย์ เป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่กับความขัดแย้งระหว่างมนุษย์จนเกิดภาวะสงครามที่นำมาซึ่งความสูญเสียในทุกๆ ด้าน

ตอนจบของเรื่องที่มีมนุษย์และติมอนพยายามแสวงหาสันติภาพ ช่วยกันซ่อมแซมซากปรักหักพัง ของบ้านเมือง จึงถูกเชื่อมโยงเข้ากับมิติประวัติศาสตร์เมื่อครั้งสงครามโลก ได้สิ้นสุดลง ที่แม้ญี่ปุ่นจะยังได้รับผลกระทบจากกากกัมมันตรังสี กลายเป็นประเทศแพ้สงครามที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งต้องจ่ายค่าชดเชยหลังสงคราม แต่หลังจากนั้นจะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นได้พัฒนาประเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา อันเนื่องมาจากการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และกระตือรือร้นต่อการทำงาน (ยูฟา คลังสุวรรณ และสุทิน สายสงวน, 2546) สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงกลายเป็นบทเรียนของคนในชาติให้รำลึกถึงความเลวร้ายของภาวะดังกล่าว และร่วมกันผนึกกำลังเพื่อสร้างสรรค์สังคมแห่งยูโทเปียที่อุดมไปด้วยความดีงามและความสงบสุข

ติมอนในฉบับนี้จึงถูกประกอบสร้างความหมายผ่านทั้งความเชื่อทางศาสนา โลกวิทยาศาสตร์ ตลอดจน ความทรงจำบาดแผลของมนุษยชาติอันเกิดจากภัยสงคราม ขณะเดียวกันติมอนก็กลายเป็นความหวังที่จะทำให้โลกอันล่มสลายได้รับการฟื้นฟูกลับมาอุดมสมบูรณ์และมีสันติภาพอีกครั้งหนึ่ง

ภาพที่ 5 การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลระหว่างมนุษย์กับติมอน

ที่มา: จากแอนิเมชันญี่ปุ่นเรื่อง My Daemon

บทสรุป

My Daemon นอกจากจะเป็นแอนิเมชันที่นำเสนอความบันเทิงผ่านจินตนาการโดยการผสมรูปแบบภาพยนตร์แนววิทยาศาสตร์และภาพยนตร์คัลท์ที่ใช้การผจญภัยของเด็กชายและติมอนเก็บของเพื่อช่วยฟื้นชีวิตแม่จากความตายเป็นแก่นเรื่องหลักในการเล่าเรื่องแล้ว ตัวบทยังแสดงนัยของการประกอบสร้างโลกดิสโทเปียอันเสื่อมโทรมและเลวร้ายโดยเชื่อมโยงกับความทรงจำบาดแผลในช่วงเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่สองที่ญี่ปุ่นได้รับผลกระทบจากอาวุธนิวเคลียร์ทำให้เมืองที่เคยรุ่งเรืองและทันสมัยถูกทำลายพังพินาศ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสูญเสียมวล เกิดภาวะอดอยาก นำมาซึ่งปัญหาเด็กกำพร้าและเด็กไร้บ้านเพียงเพราะความขัดแย้งทางอุดมการณ์ของรัฐ ทั้งนี้ ตัวบทยังได้เล่าเรื่องผ่านสัญลักษณ์คือ ติมอนที่ผู้คนเชื่อว่าเป็นสัตว์ประหลาด เป็นปีศาจสงครามเดินได้ เป็นผู้นำมาซึ่งวันพิพากษาโลก เป็นผู้แย่งชิงพื้นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ฉะนั้นการฟื้นฟูโลกที่ได้ผลเร็วที่สุดคือการกำจัดติมอนให้หมดไป ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนวิถีคิด

การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยขาดการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการที่ติมอนถูกประกอบสร้างความหมายให้เป็นภาพแทนของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ถูกรุกรานและควบคุมโดยวิทยาศาสตร์ ตัวบทจึงเสนอทางเลือกในการฟื้นฟูโลกดิสโทเปียด้วยการให้มนุษย์หันมาสร้างสันติภาพและให้ความเจ็บปวดจากภัยนิวเคลียร์เป็นบทเรียนเพื่อสลายความขัดแย้งทางความคิด ดังนั้น เรื่องเล่าแนวดิสโทเปียนอกจากจะเป็นการเสียดสีและได้กลับยูโทเปียอันสมบูรณ์แบบแล้ว ยังกระตุ้นเตือนให้เราใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันเนื้อหาของแอนิเมชันยังเป็นการนำเสนอมุมมองผ่านสายตาของผู้กำกับคนไทยเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ร่วมที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดจากภัยสงคราม รวมทั้งความปรารถนาที่จะสร้างสังคมในอุดมคติที่มีเด็กและเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่ขับเคลื่อนไปสู่สันติภาพ ตลอดจนการเล็งเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นประเด็นปัญหาที่หลากหลายพื้นที่กำลังเผชิญอยู่

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ฉาย ภคอธิคม. (2552). ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชีวสิทธิ วีระเมธากุล. (2564). การศึกษาภาพยนตร์ดิสโทเปียกับการผสมผสานระหว่างตระกูลภาพยนตร์. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 41(3), 1-11.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2548). เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นภสินธุ์ แผลงศร. (2552). รายงานการวิจัย วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- นรีนุช ดำรงชัย. (2562). ญี่ปุ่นยุคร่วมสมัย: สังคมการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2540). สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัทรนันท์ ไวทยะสิน, อธิป เตชะพงศธร, สามินี รัตนยงค์ไพโรจน์. (2561). “ความคิดรวบยอดและสไตล์” ในความสำคัญของการสื่อสารในการผลิตงานภาพยนตร์. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม. 6(1), 84-95.

เอกสารอ้างอิง

- ศฤงคาร พันธุ์พงศ์. (2540). **ประวัติศาสตร์ยุโรป 2**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น. (2541). **กระจกส่องญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.
- สุทธิชัย บุญยะกาญจน์. (2533). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ นิยายวิทยาศาสตร์อเมริกันแนวดิสโทเปียในช่วง ค.ศ. 1950 ถึง ค.ศ. 1972** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2558). **ต้นกำเนิดและอิทธิพลวรรณกรรม ยู, ดิส-โทเปีย**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2567, จาก <https://prachatai.com/journal/2015/07/60233>
- Davisson. (2021). **The Suicide Woods of Mt. Fuji**. Retrieved May 29, 2024, from <https://www.seekjapan.jp/the-suicide-woods-of-mt-fuji/>
- John Spacey. (2012). **Why Foxes Get Respect in Japan**. Retrieved May 30, 2024, from <https://www.japan-talk.com/jt/new/inari>
- M. Keith Booker. (1995). The Dystopian Impulse in Modern Literature: Fiction as Social Criticism. **Utopian Studies**. 6(2), 147-149.
- Philpott, S. & Mutimer, D. (2009). The United States of Amnesia: US Foreign Policy and the Recurrence of Innocence. **Cambridge Review of International Affairs**. 22(2), 301-317.
- Stevenson, Angus. (2010). **Oxford Dictionary of English**. USA: Oxford University Press.